

KAMMARRÄTTEN
I STOCKHOLM
SVERIGES DOMSTOLAR

Verksamhetsberättelse 2023

för Kamarrätten i Stockholm och Migrationsöverdomstolen

Kammarrätten i Stockholm är en allmän förvaltningsdomstol. Förvaltningsdomstolarnas främsta uppgift är att lösa tvister mellan enskilda och det allmänna. Kammarrätten i Stockholm, som är den största av Sveriges fyra kammarrätter, är också landets migrationsöverdomstol. 2023 avgjorde Kammarrätten i Stockholm och Migrationsöverdomstolen cirka 21 600 mål varav cirka 13 000 migrationsmål.

Kammarrätten i Stockholm

Postadress: Box 2302, 103 17 Stockholm

Besöksadress: Birger Jarls torg 5, 111 28 Stockholm

E-post: kammarrattenistockholm@dom.se

www.domstol.se/kammarratten-i-stockholm

Foto: Liza Simonsson, Lars Thun, Carl-Johan Erikson eller Rickard Kilstrom om inget annat anges.

Text: Maria Erlandsson, om inget annat anges.

Tryck och layout: Taberg Media Group, Taberg 2024

KAMMARRÄTTEN
I STOCKHOLM
SVERIGES DOMSTOLAR

INNEHÅLL

PRESIDENTEN HAR ORDET	3
INTRESSANTA AVGÖRANDE	6
 TEMA: DEN ATTRAKTIVA ARBETSPLATSEN	8
 TEMA: DOMSTOLEN I SAMHÄLLET	25
 TEMA: UTVECKLAD MÅLHANTERING	48
 TEMA: STÄRKT FÖRTROENDE OCH ÖKAD TRYGGHET	50
 TEMA: EN HÅLLBAR ORGANISATION	54
ÅRET I KORTHET	58
LEDNINGSGRUPPEN	64
STATISTIK	66
ORGANISATIONEN	68

*Kammarrättspresidenten
Stefan Holgersson.*

PRESIDENTEN HAR ORDET

Kammarrätten är en domstol mitt i samhället och mitt i viktiga samhällsfrågor. Verksamheten rör i mycket hög grad vanliga medborgare och företag. Vårt uppdrag är, enkelt beskrivet, att ge medborgarna en rättssäker och korrekt prövning i rimlig tid. När jag summerar året som gått kan jag med stolthet säga att vi levererar.

Självständiga domstolar är en viktig del i det demokratiska rättssamhället. Allt det vi utför inom vårt uppdrag motiverar mig att varje dag gå till arbetet med lätta steg.

Det är förstås glädjande att den medarbetarundersökning vi gjorde under hösten 2023 visar att jag långt ifrån är ensam om att ha en väldigt positiv bild av kammarrätten som arbetsplats. Min övertygelse är att en hög trivsel på arbetsplatsen bidrar till en hög kvalitet i arbetet.

En domstol som når sina mål och som utvecklar sina arbetsformer

Kammarrätten har återigen haft ett framgångsrikt år utifrån de verksamhetsmål som regeringen har satt upp. Vi når i princip alla verksamhetsmål och har en bra åldersstruktur på målen.

Den digitala transformationen av målhanteringen har genomförts så långt som vi kunnat, och nu väntar vi närmast på att få möjlighet att gå över till digitala signaturer och att få ett bättre signal-system för att kunna slutföra arbetet med en

effektiv, säker och helt digital målhanteringsprocess. Dessutom är det spännande att se om AI kan hjälpa oss att effektivisera verksamheten så att vi kan fokusera på vårt uppdrag.

Under året har en viktig grund lagts för att effektivisera målhanteringen och utveckla handläggrollen. Det är angeläget för framtiden att kunna erbjuda en attraktiv handläggroll och att stärka möjligheten för de föredragande juristerna att kunna fokusera på att arbeta med kvalificerade juristuppgifter.

En domstol i en förtroendebransch

I sitt slutbetänkande föreslog 2020 års grundlagskommitté åtgärder för att förstärka skyddet för demokratin och domstolarnas oberoende. Kammarrätten har välkomnat och i allt väsentligt tillstyrkt förslagen. Med de dömande uppgifterna och ett starkt oberoende följer emellertid berättigade krav på ett stort ansvarstagande för oss. Det är därför viktigt att vi alla som arbetar i domstolen i våra olika roller värnar förtroendet ►

genom att axla det ansvar som ligger på vår verksamhet. Detta kan vi göra genom professionalism och kompetens, men även genom att arbeta med etiska frågeställningar. Under året som gått har vi särskilt uppmärksammat detta genom föreläsningar på temat *Domstolen i samhället* både för dömande och administrativ personal. För domarna har vi haft uppskattade seminarier om god domarsed. Tanken är att vi återkommande ska diskutera detta för att hålla de etiska frågeställningarna levande.

Förvaltningsdomstolarna har från tid till annan fått kritik för sin hantering av skattemål. Det var därför glädjande att, när kammarrätten bjudit in till president- och lagmansmöte, både från de advokater som var med och från företrädare för Skatteverket höra att de tycker att domstolarna förbättrat processen, även om det fortfarande enligt processförarna finns ytterligare förbättringsutrymme. Genom att anstränga oss lite till i fråga om den materiella processledningen skulle vi därutöver kunna stärka förtroendet gentemot aktörer i en viktig målgrupp.

En öppen och synlig domstol

En annan viktig åtgärd för att stärka förtroendet för vår verksamhet är att berätta om vår uppgift och vad vi gör. Att vår verksamhet rör samhällsviktiga och aktuella frågor som engagerar utanför domstolens väggar visas bland annat av att kammarrätten haft besök av både Justitieutskottet och Socialförsäkringsutskottet under

2023. Dessutom hade vi glädjen att välkomna justitieministern vid det president- och lagmansmöte som kammarrätten ordnat. Vi har också varit synliga via sociala medier och på arbetsmarknadsmässor för yngre jurister i Stockholm och Uppsala. Precis som tidigare år har vi haft notariedagar, rättegångsspel och sommarnotarier.

Allt detta blir också alltmer betydelsefullt i takt med att konkurrensen om arbetskraften hårdnar och där man talar om en framtida generell arbetskraftsbrist. Kompetensförsörjningen är en vital framtidsfråga. Kammarrätten har upprättat en kompetensförsörjningsplan under året, och det är glädjande att konstatera att vi är en attraktiv arbetsgivare för våra målgrupper och att vi har ett mycket gott rekryteringsläge. Men detta är en fråga som vi på olika sätt kommer att behöva arbeta mer med framöver.

Med den här verksamhetsberättelsen, där innehållet och redogörelsen för året som gått följer den strategiska indelningen för Sveriges Domstolar, gör vi bokslut med 2023. Nu är det dags att fylla 2024 med innehåll. Det ser jag fram emot!

Stefan Holgersson
Kammarrättspresident, 13/2 2024

*Kammarrättspresidenten
Stefan Holgersson.*

INTRESSANTA AVGÖRANDEN

Kammarrätterna prövar mål som tidigare avgjorts i förvaltningsrätterna. Kammarrätten i Stockholm är den största av Sveriges fyra kammarrätter. Målen kan handla om tvister mellan en person och en myndighet, eller ett företag och en myndighet. Vanliga mål är skattemål, socialförsäkringsmål, mål enligt socialtjänstlagen och upphandlingsmål. Kammarrätten prövar också, som första instans, beslut som gäller frågan om någon har rätt att ta del av en allmän handling.

SL:s användning av kroppsburna kameror

(mål nr 1552-22*)

Kammarrätten bedömde att det inte är visat att SL:s användning av kroppsburna kameror med förinspelningsteknik för att förebygga och dokumentera hot och våld har inneburit en överträdelse av dataskyddsförordningen. Däremot ansåg kammarrätten att SL:s användning av kamerorna för att säkerställa identiteten på resenärer som ska betala tilläggsavgift inneburit en sådan överträdelse. Kammarrätten beslutade därför att SL ska betala en sanktionsavgift på åtta miljoner kronor för överträdelsen.

Sekretessbestämmelser för beslut om elstöd strider inte mot grundlag

(mål nr 1302-23)

Efter att en enskild hade begärt att få del av Försäkringskassans fem första beslut om elstöd från februari 2023 beslutade myndigheten att handlingarna inte kunde lämnas ut. Försäkringskassan bedömde att uppgifter om en enskilds personliga förhållanden samt uppgifter om anläggnings-id i besluten omfattas av sekretess enligt två nya sekretessbestämmelser, 28 kap. 4 a och 28 kap. 4 b §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Efter överklagande från den enskilde bedömde kammarrätten att de nya sekretessbestämmelserna inte strider mot tryckfrihetsförordningen eller mot beredningskravet i regeringsformen. Kammarrätten instämde även i Försäkringskassans bedömning att uppgifterna i de handlingar som den enskilde begärt att få del av omfattas av sekretess.

*Mål som har överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen

Dom i de så kallade koranmålen

(mål 2079-23 och 2080-23)

I februari 2023 ansökte en förening och en privatperson om tillstånd att anordna allmänna sammankomster i anslutning till Turkiets respektive Iraks ambassader i Stockholm. Det framgick att koranbränning skulle ske vid sammankomsterna. Polismyndigheten vägrade tillstånden efter bedömningen att den allmänna säkerheten inte kunde garanteras. Polismyndighetens beslut överklagades till förvaltningsrätten som fann att beslutet saknade lagstöd. Polismyndigheten överklagade beslutet till kammarrätten som i likhet med förvaltningsrätten bedömde att Polismyndigheten inte kunde vägra tillstånd för allmän sammankomst i de två aktuella målen. Kammarrätten ansåg att de ordnings- och säkerhetsproblem som Polismyndigheten hänvisade till inte hade en tillräckligt tydlig koppling till den planerade sammankomsten eller dess omedelbara omgivning.

Brasserigruppens restauranger får behålla serverings-tillstånden men tilldelas varning

(mål nr 1353-23)

Den 15 juni 2022 återkallade Stockholms stad ett antal välkända restaurangbolags tillstånd att servera alkohol. Restaurangbolagen ingår i koncernen Brasserigruppen. Restaurangerna överklagade besluten till Förvaltningsrätten i Stockholm som bedömde att staden genom sin utredning inte visat att det fanns tillräckligt stöd för att återkalla restaurangernas serveringstillstånd på grund av ekonomisk olämplighet. Staden överklagade förvaltningsrättens dom till kammarrätten som beslutade att meddela restaurangerna en varning. Kammarrätten bedömde att misskötsamheten var allvarlig men att den vid en samlad bedömning inte var så allvarlig att serveringstillstånden kunde återkallas, utan att en varning var tillräckligt ingripande.

Region Uppsalas budgetbeslut

(mål nr 3553-23)

Fullmäktige i Region Uppsala beslutade den 24 november 2022 att anta regionplan och budget för 2023–2025. Beslutet överklagades till Förvaltningsrätten i Uppsala som ansåg att omröstningsförfarandet när fullmäktige i Region Uppsala godkände regionplan och budget för 2023–2025 stred mot kommunallagen. Detta eftersom ett flertal olika yrkanden avseende budgeten lades samman i en votering. Kammarrätten bedömde emellertid, till skillnad från förvaltningsrätten, att omröstningsförfarandet i regionfullmäktige inte stred mot kommunallagen och upphävde därför den överklagade domen.

FRÅN ASSESSORER TILL LAGMÄN:

– HALLÅ DÄR, ANNIKA OCH MIKAEL, VAD HAR NI GJORT SEDAN SIST?

I slutet på mars kom regeringens utnämning. Några månader senare klev Annika Lowén och Mikael Westberg in genom dörren som lagmän och avdelningschefer på Sveriges största kammarrätt. Efter 30 respektive 15 år är de tillbaka där de en gång hoppade på domarbanan.

ANNIKA LOWÉN återvände till Stockholm och kammarrätten på dagen 30 år sedan hon utnämndes till assessor. Nu är hon lagman på avdelning 3.

Vad har du gjort i mellantiden?

Jag har bland annat arbetat på Justitiedepartementet, först som rättssakkunnig och sedan – efter några år som rådman för Länsrätten i Stockholm – som departementsråd och chef för Kriminalpolitiska enheten. Jag återvände till domarbanan som rådman och enhetschef för Förvaltningsrätten i Uppsala. De senaste sju åren har jag varit domstolschef för Förvaltningsrätten i Linköping.

Varför kom du tillbaka?

Jag var nyfiken på kammarrätten och hur det skulle vara att döma kollegialt. Samtidigt vill jag fortsätta att vara chef. I ärlighetens namn är det också rätt skönt att inte längre veckopendla. Jag brinner lite extra för domarutbildningen, och det är stimulerande att se hur de yngre juristerna utvecklas och hur mycket de lär sig.

Vad tycker du utmärker kammarrätten som arbetsplats?

Alla kompetenta, engagerade och trevliga medarbetare.

Vad gör du när du inte är lagman?

Jag seglar gärna samt går kurser. Just nu är det främst vallning som gäller, med min collie.

*Lagmännen Annika Lowén och
Mikael Westberg i motionslokalen Domkraften.*

MIKAEL WESTBERG återvände efter ett 15-årigt avbrott till domstolsvärlden och tillträdde som lagman på avdelning 5.

Vad har du gjort i mellantiden?

Jag har bland annat varit rättschef på Pensionsmyndigheten och på Försäkringskassan. Närmast kommer jag från ett uppdrag som särskild utredare för inrättandet av Utbetalningsmyndigheten.

Varför kom du tillbaka?

Det känns väldigt speciellt och hedrande att få återvända till kammarrätten och arbeta med att värna rättssäkerheten genom dömandet. Jag är jätteglad över att få fortsätta kombinera ledarskap med kvalificerat juridiskt arbete. Att döma kollegialt tillsammans med skickliga kollegor känns förstås extra roligt.

Vad tycker du utmärker kammarrätten som arbetsplats?

De skickliga medarbetarna som tar vårt samhällsbärande uppdrag på största allvar. Den samlade kompetensen på vår domstol är enastående.

Vad gör du när du inte är lagman?

Jag åker gärna till stugan eller läser böcker, men helst både och.

NOOR HAMMAD, PARALEGALPRAKTIKANT: "JAG VILL LÄRA MIG HELA DOMSTOLSPROCESSEN"

Kammarrätten har lång erfarenhet av att ta emot paralegalstudenter som gör sin praktik på domstolen. Sedan länge tar kammarrätten emot två paralegalpraktikanter varje år och några blir kvar. I dag är nio av kammarrättens domstolshandläggare utbildade paralegals.

Noorulzahraa Hammad, 22 år, går fjärde och sista terminen på Pahlmans Handelsinstituts utbildning till paralegal och tar examen i vår. Hon praktiserade tio veckor som domstolshandläggare på kammarrätten våren 2023, har varit timanställd under vintern och gör under våren ytterligare tio veckors praktik här.

– Jag har alltid varit intresserad av juridik och mån om att veta vilka rättigheter och skyldigheter jag har som medborgare här i landet, säger Noor som är född i Irak och kom till Sverige som åttaåring. Med utbildningen till paralegal får jag en bra bild av hur det fungerar.

Paralegal är en yrkesroll som kan beskrivas som kvalificerad juridisk handläggare. Rollen kräver såväl hög administrativ som juridisk kompetens. Som paralegal kan man jobba på advokatbyrå, domstol, annan myndighet eller ett företags juridiska avdelning.

Kammarrätten självklart val

För Noor var det självklart att söka sig till kammarrätten.

– Jag vill lära mig hela domstolsprocessen.

Som paralegalstudent praktiserar hon som domstolshandläggare och får prova på yrkesrollens samtliga moment. Hon är nöjd med praktikupplägget och sina handledare.

– Praktiken är välplanerad och jag har alltid haft något att göra varje dag. Jag började i registraturen och har sedan fått vara på olika avdelningar.

Förhoppningen är att få en tjänst som domstolshandläggare på kammarrätten efter avslutad utbildning. På sikt finns tankar på att söka till juristprogrammet och även utbilda sig till domare.

– Men just nu känns det här väldigt bra och ger mig möjlighet att känna av att detta är rätt bransch för mig, säger Noor Hammad.

Domstolshandläggarna är navet

Jennie Ek är chef för två av kammarrättens avdelningskanslier och ansvarig för domstolens paralegalpraktikanter. Hon är också ordförande i ledningsgruppen för utbildningsinstitutets paralegalutbildning.

Jennie var en gång själv paralegalpraktikant när hon fick jobb som domstolshandläggare i domstolen. Hon anser att utbildningen är utmärkt för den som vill jobba med administrativa uppgifter i domstol.

– Som domstolshandläggare sköter du hela den administrativa handläggningen på domstolen, från att ett mål kommer in och registreras till att det är avgjort och expedieras. Man brukar säga att domstolshandläggarna är navet i verksamheten, säger Jennie.

*Handläggarchefen Jennie Ek och
paralegalpraktikanten Noorulzahraa Hammad.*

*"Som domstolshandläggare
sköter du hela den administrativa
handläggningen. Man brukar
säga att domstolshandläggarna
är navet i verksamheten."*

Mer om paralegal

Paralegal är en tvåårig yrkeshögskoleutbildning där man blir en kvalificerad juridisk handläggare, ibland även kallat juristassistent. Utbildningen finns på åtminstone tre platser i landet. Kammarrätten i Stockholm har ett långvarigt samarbete med Påhlmans Handelsinstitut i Stockholm och tar emot två paralegalpraktikanter per år. Som utbildad paralegal kan man jobba på advokatbyrå, i domstol eller annan myndighet eller på ett företags juridiska avdelning.

MÖTE MED MORGON- DAGENS KOLLEGOR

Kompetensförsörjning handlar både om att hitta rätt medarbetare för dagens behov och om att nå dem som i framtiden kan bli kollegor och medarbetare.

För att juriststudenter redan under utbildningen ska få en inblick i domstolarna som en möjlig arbetsgivare deltog kammarrätten, tillsammans med andra domstolar, under 2023 i arbetsmarknadsdagar för blivande jurister i Stockholm och Uppsala.

– Det var väldigt givande dagar. Även om en stor del av vårt rekryterings- och profileringsarbete förstås sker digitalt ska man inte underskatta det personliga mötet. Våra medarbetare, som var på plats i montern, kunde berätta om sitt jobb och svara på frågor, säger hr-specialisten Marie Karlsson.

Lyfta möjligheter

Syftet med kammarrättens medverkan på mässan var, enligt Marie, att få upp ögonen för notarie-tjänstgöring och domaryrket. Från kammarrättens sida är det också angeläget att särskilt lyfta vilka möjligheter till anställning, utveckling och karriär som finns inom förvaltningsdomstolarna.

– Vi arbetar både långsiktigt och kortsiktigt med rekrytering. På studentmässorna möter vi studenter som kan bli våra medarbetare om några år. Men de kan redan nu få upp ögonen för möjligheten att vara sommarnotarier hos oss, vilket ger dem en ännu bättre inblick i domstolens arbete, säger Marie.

Nyfikna studenter

I Sveriges Domstolars montrar i Stockholm och Uppsala samlades nyfikna studenter. De togs emot av fiskaler, föredragande jurister, notarier och rådmän, från både allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar.

– Studenterna gick olika terminer av juristprogrammet, och många av dem hade ännu inte bestämt sin fortsatta inriktning. De var nyfikna på sommarnotarietjänster, men de frågade även om de på andra sätt kan få en inblick i domstolsarbetet före examen, till exempel genom uppsatspraktik, säger kammarrättsfiskalen Hanna Wallström som var på plats i montern i Stockholm. ►

DLAR

SVEA

5

13.00 Solna
Mål K 9672-23, Sal 8
K

10.00 Jönköping
Mål K 9672-23, Sal 7

Kamarrättsfiskalen Hanna Wallström, hr-chefen Gunilla Norin Blomberg och hr-specialisten Marie Karlsson på juristdagarna vid Stockholms universitet. Foto: Rickard Kilstrom

*"Även om en stor del
av vårt rekryterings- och
profileringsarbete förstås
sker digitalt ska man inte
underskatta det personliga
mötet."*

Kammarrättens arbetsgivarerbjudande

Kammarrätten har som domstol ett viktigt samhällsuppdrag, och våra medarbetare har en central roll i detta. Här värderar vi professionalism, tydlighet och viljan att bidra till det goda samhället ur ett medborgarperspektiv. Vårt arbete är korrekt och rättvist, och hos oss blir alla lyssnade på. Du är värdefull, oavsett roll och hur länge du har arbetat hos oss. Vi tror på eget ansvar och viljan att lära sig. Vi är stolta över det vi gör, och vi hoppas att du vill bli en del av det.

S DOMSTOL

KAMM
I ST
SVERIG

Positivt överraskade

Notarietjänstgöringen var något som de flesta studenterna kände till och ville veta mer om.

– Det finns ett stort intresse, och de blev positivt överraskade när de fick höra om det kvalificerade juridiska arbete som man får göra som notarie, säger Hanna.

Hanna, som själv har bakgrund som notarie, beskrev den gedigna kunskap som notarierna får genom handledar- och fadderskapet, utbildningar samt praktiskt arbete. Även domarbanan väckte intresse och många ville veta vad som krävs.

– Jag berättade om min väg från notarie på förvaltningsrätt till föredragande jurist och senare kammarrättsfiskal på Kammarrätten i Stockholm och hur roligt och varierande mitt arbete är.

Heltäckande bild

Även fördelarna med en statlig tjänst kom på tal, däribland bra balans i arbetslivet, friskvård och ett flexibelt arbete.

– Jag tycker att det är kul att domstolarna ställer ut gemensamt och att vi kan ge en mer heltäckande bild av vilka möjligheter som finns hos oss. Jag som är kammarrättsfiskal kunde stå tillsammans med en hovrättsfiskal och svara på alla möjliga frågor, och gemensamt kunde vi förmedla en bild inför valet mellan allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol, säger Hanna.

Ett 20-tal medarbetare från flera olika domstolar representerade Sveriges Domstolar i mötet med intresserade juriststudenter.

SÅ BEHÅLLER KAMMARRÄTTEN RÄTT KOMPETENS

Att säkerställa att kammarrätten har rätt kompetens handlar inte bara om att rekrytera rätt personer. Ännu viktigare är att identifiera behov, erbjuda utbildning och stimulera till utveckling för dem som redan arbetar på domstolen.

På kammarrätten finns i huvudsak två grupper av medarbetare, jurister och administrativ personal. Juristerna, som utgör cirka 70 procent av domstolens medarbetare, består av lagmän, kammarrättsråd, fiskaler, tf. assessorer, kammarrättssekreterare och föredragande jurister. Den administrativa personalen består främst av domstolshandläggare, men även av administratörer med olika inriktning, ordningsvakter och övrig servicepersonal.

Återkommande utbildningar

– För juristerna finns det kurser och utbildningar som återkommer och som är relevanta för deras yrkesutövning, bland annat i migrationsrätt, domskrivning och offentlighet och sekretess. Barnet i rättsprocessen samt psykiatriska diagnoser är exempel på utbildningar som är användbara för alla medarbetare, säger hr-chefen Gunilla Norin Blomberg.

På kammarrätten finns arbetsgrupper som identifierar och föreslår utbildning och kompetenshöjning. Alla kan till exempel gå en utbildning i juridisk engelska. Under 2023 erbjöd domstolen alla medarbetare utbildningar och föreläsningar om miljö, hälsa, medarbetarskap, hjärt- och lungräddning samt likabehandling med temat rasism.

Extern kompetens

– Vi arrangerar en hel del själva med interna utbildare, men vid behov engagerar vi förstås också externa föreläsare. Dessutom har vi, liksom övriga domstolar, ett gediget utbud via Domstolsverket och Domstolsakademin. Det handlar om juridiska utbildningar för olika yrken, men också om chef- och ledarskap, it eller projektledning, säger Gunilla.

TVÅ GENERATIONER, EN ARBETSPLATS, ETT YRKE

Den ena hade Perry Mason som förebild, den andra Ally McBeal. Men kammarrättsrådet Rolf Bohlin och tf. assessorn Emma Johansson är överens om en sak: Att vara domare är inte som vilket jobb som helst!

Rolf påbörjade juriststudierna i slutet på 1970-talet och avdelningskollegan Emma 30 år senare. 1990 respektive 2017 blev de fiskaler. På arbetsplatsen kammarrätten har en hel del förändrats genom åren, digitaliseringen av målhanteringen inte minst, men det mesta i dömandet och domaryrket förblir detsamma.

Under de närmaste åren väntar ett generationsskifte då många av de äldre kammarrättsråden går i pension. Vissa arbetar dock extra efter pensionen; de blir då både en resurs till den dömande verksamheten och bidrar till domstolens samlade kompetens. Kunskapsöverföring mellan generationerna är en naturlig del av domarkarriären.

Högt söktryck

Frågan om att trygga domarförsörjningen har hamnat i fokus under senare år eftersom allt fler domstolar, i synnerhet på mindre orter, har svårt

att rekrytera domare. Intresset för fiskalsutbildningen på kammarrätten, som varje år tar in ett 20-tal sökande, är dock fortsatt stort. De allra flesta som påbörjar utbildningen slutför den, avhoppet är få. Trots att kammarrätten alltså har många kvalificerade sökande är det viktigt att arbeta för att det ska förbli så, bland annat genom att synliggöra domstolen på exempelvis studentmässor och genom att ha en noggrann urvalsprocess till fiskalsutbildningen så att domstolen tar in rätt personer.

Geografi och spännande mål

– Vi har en bra arbetsplats, men att vi har ett fortsatt högt söktryck där en del andra domstolar har det tuffare handlar också om geografi, många söker jobb i Stockholm. Det kommer också spännande mål hit som många unga jurister gärna vill arbeta med, säger Emma, som själv valde juristyrket eftersom hon hade ett intresse för frågorna.

Tryggt med goda framtidsutsikter

För Rolf var det tillfälligheter som ledde fram till val av utbildning och så småningom förvaltningsdomstol. Varken Rolf eller Emma har några jurister i släkten, och bevekelsegrunderna för att börja läsa juridik var personliga.

– Det kändes som ett tryggt val med goda framtidsutsikter, säger Rolf.

Från början var hans slutmål dock inte förvaltningsdomstol.

– Jag såg nog framför mig att jag skulle bli advokat eller åklagare.

Hur är en bra domare?

– Gott omdöme och integritet är viktigt oavsett vad man gör. Men precis som inom alla yrkeskåror behövs det en bredd av erfarenheter och egenskaper inom domarkåren, vi kompletterar varandra, säger Emma.

Rolf håller med och säger att gott omdöme och integritet är de viktigaste egenskaperna.

Borde det finnas fler vägar in till domaryrket?

– Det finns möjlighet för någon som inte har gått domarbanan att söka en tidsbegränsad anställning som så kallat adjungerat råd, det är utmärkt, säger Rolf.

– Samtidigt finns det ett syfte med att domarutbildningen ser ut som den gör, jag är väldigt nöjd med den. Jag tror framför allt att tidigare erfarenhet av praktiskt domstolsarbete är viktigt, säger Emma.

I dag ställs allt högre krav på transparens och att domarna ska kommunicera. Sociala medier är sedan länge en naturlig del av vår vardag och vårt medielandskap. Hur ser ni på det?

*Ugla av Frida Fjellman.
Konstverk utanför kammarrättens plenisal.*

– Det kan vara så att fler i den äldre generationen inte har sett något värde i att låta sig intervjuas i media, man har gömt sig bakom domen genom att säga att den talar för sig själv. Jag tycker att det ingår i rollen att vara tillgänglig för medier, och om man tror att medierna är intresserade av målet vinner man mycket på att gå ut med ett pressmeddelande, säger Rolf och tillägger att han privat inte är aktiv på sociala medier eftersom han inte har sett poängen med det.

– Jag är inte heller aktiv på sociala medier. Så var det även innan jag påbörjade domarutbildningen så det har inte direkt med mitt yrkesval att göra, säger Emma.

Tror ni att AI kommer att förändra arbetet som domare?

– Jag tror att det är svårt att ersätta människan i själva dömandet. Men visst kan AI vara till hjälp i framtiden, det är spännande att följa utvecklingen, säger Emma.

Kan en domare vara politiskt engagerad?

– Jag ser inget hinder i det, men återigen handlar det om omdöme. Om det kommer mål där domarens opartiskhet utifrån politiska engagemang kan komma att ifrågasättas tycker inte jag att hen ska döma i målet, säger Emma.

När kan frågor om jäv uppkomma? Är det okej att ha barn i samma fotbollslag som någon av parterna har?

– Här måste man själv vara observant och tänka till. Jag tror generellt att risken är större för svåra gränsdragningsituationer på mindre orter än i Stockholm. Här har vi bättre möjlighet att i tveksamma fall låta en kollega ta över, säger Rolf.

Tycker ni att domaryrket är som vilket tjänstemannayrke som helst?

– Jag har hört en del säga det, men jag håller inte alls med. Jag är jättestolt över att vara domare, det är en speciell och viktig uppgift som kommer med ett särskilt ansvar, säger Emma.

– Instämmer, jag känner en stor yrkesstolthet och har också märkt att många reagerar positivt och med respekt när jag säger vad jag jobbar med, säger Rolf.

Som jurist blir man bedömd genom hela sin karriär, både under utbildningen, när man meriterar sig och när man söker domaranställningar. Hur ser ni på det?

– Jag har aldrig upplevt att miljön är tävlingsinriktad på ett negativt sätt, man hjälper varandra, säger Rolf.

– Det är klart att det är lite speciellt att hela tiden bedömas, men jag tycker inte att man ska överdriva den aspekten. Alla vill väl göra ett bra jobb oavsett arbetsplats, säger Emma.

Vad skulle ni säga till en ung person som överväger att bli domare?

– Om man är intresserad av samhälls- och demokratifrågor så kan jag varmt rekommendera juristyrket i stort och domaryrket mer specifikt. Jag tycker att jag har ett av de mest intressanta jobben man kan ha, säger Emma.

– Domarutbildningen öppnar vägen för en massa spännande uppgifter, innan det är dags att söka en ordinarie tjänst. Om man får en sådan är jobbet mycket intressant och omväxlande, inte minst hos oss på förvaltningsdomstolarna, säger Rolf.

Fakta om domarna på kammarrätten

På kammarrätten finns ett 70-tal kammarrättsråd, tf. assessorer och assessorer. Av dessa är 64 procent kvinnor och 36 procent män. Bland ordinarie domare – det vill säga kammarrättsråd – är medelåldern 58 år.

NYA MÖJLIGHETER FÖR DOMSTOLSHANDLÄGGARNA

På kammarrätten arbetar ett 40-tal domstolshandläggare. De har en central roll när målen bereds och avslutas. Men digitaliseringen innebär att hanteringen inte går till på samma sätt som tidigare. Under året beslutade därför kammarrätten om en delvis förändrad roll för domstolshandläggarna. Med detta kommer nya möjligheter till utveckling.

Digitaliseringen har förenklat och effektiviserat den administrativa hanteringen av målen. Vissa moment har försvunnit, andra har blivit mindre tidskrävande eller flyttat till en annan del av organisationen. Det var därför läge att anpassa domstolens praktiska arbete och rutiner. En arbetsgrupp tillsattes med uppdrag att utreda hur domstolshandläggarnas roll kunde anpassas till de nya förutsättningarna, och måladministrativa chefen Pia Cedermark utsågs till ordförande. Syftet var att utveckla domstolshandläggarnas roll, effektivisera målhanteringen samt avlasta de föredragande juristerna.

Utredningen mynnade ut i en rapport som representanter för berörda medarbetare fick lämna synpunkter på. Därefter beslutade kammarrättspresidenten Stefan Holgersson under hösten att ett antal av förslagen ska genomföras.

Nya arbetssätt, nya möjligheter

– Till skillnad från tidigare, då domstolar hade en omfattande pappers- och akthantering, sker i dag i princip hela målhanteringen digitalt, vilket

förstås innebär effektiviseringar och att vi sparar tid. Samtidigt vill vi kunna erbjuda en viktig personalgrupp nya möjligheter till utveckling. Nu har vi tillfälle att åstadkomma det, säger Pia.

Matilda Hansson, domstolshandläggare sedan tolv år tillbaka, ser positivt på de nya möjligheterna till utveckling och ökat ansvar. Förändringarna innebär bland annat att domstolshandläggare självständigt ska utföra de flesta momenten när målen kommer till domstolen och att det ska införas en kompetenstrappa.

– Många av de som arbetar som domstolshandläggare i dag har en annan bakgrund än den som var vanlig tidigare, vissa har högskoleutbildning, och det finns också en större rörlighet på arbetsmarknaden. Att kammarrätten då kan erbjuda oss större möjligheter till utveckling är en stor fördel. Alla delar av målhanteringen behöver inte hanteras av jurister, säger Matilda och tillägger att det redan finns ett välfungerande samarbete mellan olika personalkategorier som underlättar för förändringen.

Värna personliga kontakter

Både Pia och Matilda understryker att det också är viktigt att värna om personliga kontakter mellan medarbetarna eftersom den sociala delen är viktig för trivseln på arbetet.

Också inom Sveriges Domstolar pågår ett erfarenhetsutbyte om hur domstolshandläggarrollen kan utvecklas.

– Att vara domstolshandläggare ska vara attraktivt och innebära att du kan utvecklas i din roll. Ett led i detta är målsättningen att åtgärder i målhanteringen ska vidtas så tidigt som möjligt i kedjan, säger Pia.

Domstolshandläggaren Matilda Hansson.

*Utredningssekreteraren
tillika fiskalen Maria Sandén.*

KAMERABEVAKNING:

SAMHÄLLSNYTTA ELLER STOREBROR SER DIG?

Under 2023 stod trygghet och brottsbekämpning högt på den politiska agendan, och utspelen om en kameraoffensiv duggade tätt. Kommuner och regioner vill bevaka utan tillstånd och brottsbekämpande myndigheter vill bevaka mer. Samtidigt pågår utvecklingen av tekniken i hög fart.

Under våren tillsatte regeringen en utredning (Ju 2023:01) under ledning av kammarrättslagmannen Peder Liljeqvist med fiskalen Maria Sandén som utredningssekreterare.

– Vårt uppdrag är att föreslå hur tillståndskravet för viss kamerabevakning kan slopas och hur möjligheterna att bevaka i syfte att bekämpa brott och upprätthålla allmän ordning kan utökas, säger Maria.

Krav på tillstånd

I dag finns det ett krav att myndigheter och andra aktörer ska ha tillstånd för kamerabevakning. Det innebär att Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) gör en avvägning mellan behovet av bevakning och den enskildes intresse av att inte bli bevakad. Polismyndigheten och vissa andra brottsbekämpande myndigheter behöver inte söka tillstånd utan gör själva en bedömning enligt kamerabevakningslagen. Utöver de krav som kamera-

bevakningslagen ställer måste även bevakningen vara förenlig med EU-rätten.

– De frågor som aktualiseras i utredningen berör kamerabevakningslagen, den generella dataskyddslagstiftningen och regleringen om de mänskliga fri- och rättigheterna. Det handlar inte bara om att införa lättnader i kamerabevakningslagen, utan också om att föreslå ändringar som upprätthåller ett godtagbart skydd för den personliga integriteten, säger Maria.

I sitt arbete konsulterar utredningen bland annat expertis från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), IMY och Polismyndigheten.

Regeringen beslutade senare under året att också ge utredningen i uppdrag att föreslå fler lättnader för Polismyndigheten. Det handlar om att överväga om bevakning med drönare kan tillåtas i större utsträckning och om vissa undantag från kravet på att skylta bevakningen kan införas. ▶

Teknikutveckling och medvind i opinionen

Samtidigt pågår teknikutveckling i snabb takt. Digitaliseringen och AI möjliggör kamerabevakning och bearbetning av uppgifter på en nivå som vi inte tidigare har sett. Det finns också undersökningar som pekar på att den allmänna acceptansen för kamerabevakning och ansiktsgenkänning har ökat.

Både offentliga och privata aktörer vill ha nya verktyg och befogenheter. Det handlar inte längre bara om att registrera och arkivera bild och film, med AI och ansiktsgenkänning kommer nya möjligheter att till exempel se vilka som rör sig på offentliga platser och att sedan koppla data mot andra uppgifter och register. Regeringen tillsatte därför en parallell utredning (Ju 2023:D) som ser över hur Polismyndigheten och Säkerhetspolisen kan använda sig av olika verktyg i efterbehandlingen av de personuppgifter man får tillgång till genom kamerabevakning.

– Kamerabevakning har lyfts i olika sammanhang under det senaste året och det pågår flera utredningar samtidigt. Vi följer förstås utvecklingen i vårt arbete, som ska redovisas i april 2024, säger Maria.

Forskningsläget

När det gäller kamerabevakningens effekt finns internationell forskning som visar att kamerabevakning framför allt fungerar förebyggande mot egendomsbrott som stölder eller bilinbrott, men däremot inte i samma utsträckning mot våldsbrott. En studie från Brottsförebyggande rådet (Brå) från 2018 kom fram till ett liknande resultat. Under 2023 inleddes en femårig studie vid Malmö universitet.

Skänetraffiken: Snart livekameror på alla stadsbussar i Malmö

I februari 2022 startade ett pilotprojekt med så kallade livekameror på ett 30-tal stadsbussar på linje 5 och 7 i Malmö.

En majoritet svenskar positiva till ansiktsgenkänning

Bland 60-talister och äldre är stödet för ansiktsgenkänning allra starkast.

Svante Linusson (C), kandiderar till Europaparlamentet och menar att det här är en utveckling i hela EU som måste motiveras. Foto: Privat, Gunnar Lundmark / SvD / TT

ÖVERVAKNINGSKAMEROR

Kritiken: Övervaka inte stockholmarna med AI-teknik

1:06 min Min sida Dela

– Vi vet från tidigare forskning att kamerabevakning kan ha en liten brottsförebyggande effekt under vissa omständigheter och i vissa fall att det även kan förebygga våldsbrott i utsatta områden. I vår pågående studie är tanken att polisens samtliga kameror i Sverige ingå. Syftet är att studera hur kamerorna inverkar på brottslighet, otrygghet och brottsupplärning, säger Manne Gerell, docent i kriminologi, som leder studien.

Integritet och rättssäkerhet

IMY bevakar att lagstiftningen följs och att personuppgifter behandlas på ett korrekt sätt. IMY är dessutom den myndighet som ger tillstånd till och kan neka kamerabevakning på en plats dit allmänheten har tillträde. IMY kan också besluta om höga sanktionsavgifter om en aktör bedriver kamerabevakning i strid med lagstiftningen.

Många ärenden under de senaste åren har rört bevakning på skolor och förskolor, men också gator och torg. I vissa fall har kommuner och regioner valt att överklaga IMY:s beslut till förvaltningsdomstolarna, några av målen har nått kammarrätten och i ett par fall Högsta förvaltningsdomstolen. Kommuner och regioner har uttryckt frustration för att tillståndsprocessen är krånglig och tidskrävande.

– När lagstiftningen ska ses över väcks, utöver de lagtekniska övervägandena, frågor om integritet. Det finns ett starkt skydd för den personliga

*Manne Gerell,
docent i kriminologi.*

integriteten, så debatten har varit intensiv. Vårt uppdrag handlar om att föreslå hur lagen kan ändras så att det blir enklare för vissa aktörer att kamerabevaka i enlighet med regeringens direktiv. Våra förslag får dock inte innebära att Sverige tillåter kamerabevakning som strider mot EU-rätten eller annan reglering om de mänskliga fri- och rättigheterna, avslutar Maria.

Fakta om kamerabevakningslagen (2018:1200)

Syftet med denna lag är att tillgodose behovet av kamerabevakning för berättigade ändamål och att skydda fysiska personer mot otillbörligt intrång i den personliga integriteten.

Fakta om GDPR och EKMR

Ett av syftena med dataskyddsförordningen är att skydda enskildas grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd av personuppgifter. Rätten till privatliv uttrycks i den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR). EKMR framhåller rätten till respekt för privat- och familjeliv, hem och korrespondens. Konventionen har införts som lag i Sverige.

DOMSKRIVNING:

TÄNK MER – SKRIV KORTARE!

Varje år expedieras drygt 20 000 domar och avgöranden från kammarrätten. Förutom att kommunicera beslutet och domskälen för parterna ska domstolen ge vägledning för underinstanser och myndigheter. Det ställer krav på klarspråk och struktur.

Kammarrättsrådet Cecilia Silfverhjälm ingår i domstolens domskrivningsgrupp. Gruppens uppdrag syftar framför allt till att förbättra och effektivisera domskrivningen.

Håll det enkelt

– Utformningen av domar och beslut är en viktig del av det vi gör. Det ska vara enkelt för läsaren att förstå språket, hitta i texten, följa domskälen och slutsatserna och förstå hur domstolen har tänkt, säger Cecilia.

Kammarrättens aktiva arbete med domskrivning tog sin början för ett 15-tal år sedan. Förvaltningsdomstolarna hade fått kritik för att deras domar ofta innehöll omotiverat långa avsnitt med redovisning av utredning och tillämpliga bestämmelser. Det fanns också synpunkter på att domarna innehöll för mycket fackspråk.

Kammarrätten tog, under ledning av dåvarande kammarrättsrådet Anita Linder, fram en bemötandepolicy som aktualiserade frågor om domskrivning.

Bygger förtroende

– En knäckfråga var förtroendet – genom att ha en tydlig process och ett verksamhetsstöd för att

formulera välskrivna och tydliga domar bygger vi också förtroende hos allmänheten, säger Cecilia.

Utgångspunkter för det fortsatta arbetet var bland annat att skriva mer kärnfulla domar med fokus på utgången i målet, att använda klarspråk och att bemöta parternas ståndpunkter på ett tydligt sätt.

Riktlinjer och mallar

Kammarrätten har sedan dess en permanent arbetsgrupp med fokus på domskrivning. Gruppen tog för fem år sedan fram *Riktlinjer för domskrivning i kammarrätten* och fortsätter att bevaka hur domskrivningen kan vässas ytterligare, bland annat genom att bjuda in till språkseminarier.

Gruppen ansvarar också för att ta fram mallar för avgöranden som är vanliga i domstolen, däribland migrationsmål.

– Det finns ingen anledning att uppfinna hjulet fler gånger, om man har standardformuleringar så är en stor del av jobbet gjort. Men framför allt så arbetar man in en fungerande struktur, med igenkänning, för hur avgörandet ska vara utformat, säger Cecilia.

OFFENTLIG UPPHANDLING I FÖRÄNDRING: SNABBARE PRÖVNING OCH EFFEKTIVARE TILLSYN

Där svensk rätt möter EU-rätt hittar vi upphandlingsmålen. De är få till antalet, men rör ofta stora summor. Ny lagstiftning ska nu effektivisera tillsynen och överprövningarna i domstol. Snart kommer också ny vägledning från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD).

Stora belopp och centrala samhällsfunktioner

Endast två procent av alla mål som kom in till kammarrätten under 2023 var upphandlingsmål, men de rör ofta mycket stora belopp. Myndigheter köper varor, tjänster och byggtreprenader till ett värde av närmare 900 miljarder kronor varje år, vilket motsvarar en sjättedel av BNP.

Beroende på upphandlingens värde gäller olika regler. Om värdet överstiger ett visst belopp ska upphandlingen ske enligt särskilda förfaranden som har beslutats inom EU. Upphandlingen ska normalt också annonseras i EU:s gemensamma databas eftersom det finns ett gränsöverskridande intresse, det vill säga leverantörer från andra medlemsstater kan ha ett intresse av att delta.

Om värdet däremot understiger EU:s tröskelvärden gäller nationell lagstiftning. Där finns inga bestämda upphandlingsförfaranden längre, men de grundläggande principerna för upphandling ska ändå följas.

– Upphandlingsmålen har ofta en stark samhällsanknytning, och inköpsprocesserna kan vara långa och juridiskt komplicerade. Upphandlingsmålen i kammarrätten handlar om allt från byggtreprenader, hälso- och sjukvård, parkeringsövervakning och busstrafik till tolktjänster och elsparkcyklar. Många gånger är det regionernas upphandlingar som når domstolarna, säger kammarrättsrådet Haike Degenkolbe, som är en av dem som är ansvariga för upphandlingsmål på kammarrätten.

Samma möjligheter

Syftet med offentlig upphandling är att den som upphandlar för offentlig sektor ska ta tillvara konkurrensen på marknaden. Alla leverantörer inom EU ska ha samma möjlighet att erbjuda varor, tjänster och byggtreprenader på lika villkor.

Lagen ska också motverka korruption och säkerställa att skattemedel används så effektivt som möjligt.

Fakta om överprövning

Det totala antalet ansökningar om överprövning i förvaltningsrätterna har minskat från cirka 4 200 mål under 2016 till 2 730 mål under 2022. Under 2023 kom det in 124 överklagade mål till Kammarrätten i Stockholm.

Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet respektive försörjningssektorerna, det vill säga vatten, energi, transporter och posttjänster, regleras av särskild lagstiftning.

– EU-lagstiftningen ger en enhetlig ram för offentlig upphandling inom hela unionen, och den som upphandlar ska följa principerna om icke-diskriminering, likabehandling, öppenhet, proportionalitet och ett ömsesidigt erkännande, säger Haike.

Visa skada

Men det räcker inte att den som upphandlar har begått ett upphandlingsrättsligt fel för att upphandlingen ska rättas eller göras om. Företaget som ansökt om överprövning måste också kunna visa att det har lidit skada eller åtminstone har riskerat att lida skada till följd av brister i processen.

Två avgöranden från HFD under 2022 har klarlagt vad som krävs för att ett företag ska anses ha lidit skada. Det räcker inte att företaget i allmänna

ordalag beskriver skadan eller risken för skada i upphandlingsmål. Företaget måste tydligt och konkret redogöra för hur bristen har påverkat dess möjlighet att konkurrera i upphandlingen.

Fråga under anbudstiden

Ett företag som anser att upphandlingsdokumenten är ofullständiga eller otydliga bör redan under anbudstiden ställa frågor och begära kompletteringar och förtydliganden.

Om företaget utan godtagbara skäl väntar med att påtala eventuella brister till dess att tilldelningsbeslutet är fattat är kravet på att bristen ska ha medfört att företaget har lidit eller riskerat att lida skada normalt inte uppfyllt.

– HFD:s två avgöranden har blivit mycket uppmärksammade. I överklaganden till kammarrätten ifrågasätts även påtalandeskyldigheten under anbudstiden, och klagandena anser att det har införts en preklusionsregel utan stöd i lagstiftningen, säger Haike. ▶

Mer skyndsam process

I juli 2022 kom nya regler om skyndsam handläggning i domstol av en ansökan om överprövning av en upphandling eller av ett avtals giltighet.

– Även om det inte infördes någon särskild tidsfrist för när ett mål senast ska vara avgjort innebär kravet att varje enskilt upphandlingsmål ska hanteras skyndsamt. Ett sätt för rätten att uppfylla kravet på skyndsam handläggning kan vara att hålla tiden för kommunikering av inlagor kort och att vara restriktiv med att bevilja anstånd, säger Haike.

Nya regler vid överprövning

Samtidigt infördes nya regler som innebär att företag som ansöker om överprövning måste ange alla omständigheter till grund för sin talan inom tre veckor från att ansökan kom in till förvaltningsrätten.

Domstolen är i regel förhindrad att ta hänsyn till nya omständigheter efter preklusionsfristen, om inte företaget kan visa att omständigheterna inte kunde åberopas tidigare eller att det finns en giltig ursäkt för att inte göra det tidigare. Liknande regler om preklusion gäller i kammarrätten.

– Det finns ett förhållandevis stort utrymme för företaget att utveckla och förtydliga sin talan. Rätten är inte förhindrad att beakta ny rättslig argumentation eller nya bevisfakta och bevis som förs fram efter preklusionsfristen, säger Haike.

Effektivare tillsyn

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet på upphandlingsområdet och kan ansöka om upphandlingsskadeavgift hos förvaltningsrätten eller meddela tillsynsbeslut vid otillåtna direktupphandlingar.

HFD har i ett avgörande från 2018 funnit att Konkurrensverkets tillsynsbeslut gick att överklaga eftersom verket hade meddelat ett förbud

för kommunerna att direktupphandla vissa tjänster och därigenom överskridit sina befogenheter.

– Förvaltningsdomstolarna utövar inte tillsyn över myndigheterna. Tillsynsbeslut är därför normalt inte överklagbara om myndigheten inte har befogenhet att meddela förelägganden eller förbud, med eller utan vite. Konkurrensverket har vare sig getts möjlighet att inträda i en överprövningsprocess eller att meddela förelägganden eller förbud mot en upphandlande myndighet vid otillåtna direktupphandlingar, säger Haike.

Behövs mer vägledning

I november 2023 meddelade HFD prövningstillstånd i ytterligare ett mål som rör frågan om Konkurrensverkets tillsynsbeslut är överklagbart eller inte. Kammarrätten hade bedömt att tillsynsbeslutet inte hade sådana rättsverkningar att det kunde överklagas.

– Jag har själv i ett annat avgörande ansett att Konkurrensverkets tillsynsbeslut inte hade sådana rättsverkningar att det var överklagbart, så det ska bli väldigt spännande att se vad HFD kommer fram till, säger Haike.

Nya befogenheter

Från januari 2024 får Konkurrensverket utökade befogenheter att utöva tillsyn på upphandlingsområdet. Verket får möjlighet att besluta att en myndighet ska betala en upphandlingsskadeavgift om en otillåten direktupphandling har påbörjats den 1 januari 2024 eller senare. Beslutet, som måste fattas inom två år från att avtalet har slutits, kan överklagas till förvaltningsdomstol.

Under 2023 rörde upphandlingsmålen i kammarrätten framför allt infrastruktur och hälso- och sjukvård. Foto: Stockholms stad.

Ett urval av upphandlingsmål i kammarrätten 2023

- Konstnärlig gestaltning kan betraktas som en tjänst som får direktupphandlas.
- Inga skäl att ingripa mot Region Stockholms upphandling av busstrafik.
- Fördelningsnyckeln "först till kvarn" i ramavtal kan vara förenlig med LOU.

Läs mer om dessa upphandlingsmål på nästa uppslag.

*Kammarrättsrådet Haike Degenkolbe och
kammarrättslagmannen Johan Lundmark.*

Konstnärlig gestaltning kan betraktas som en sådan tjänst som får direktupphandlas

(mål nr 2773-23)

Statens konstråd har i en upphandling av konstnärlig gestaltning till byggnaden Park Central i Göteborg använt sig av direktupphandling och tecknat avtal med en konstnär. Förvaltningsrätten i Stockholm biföll en ansökan om överprövning och förklarade att avtalet var ogiltigt. I sitt överklagande till kammarrätten menade Statens konstråd att det som hade upphandlats var en sådan tjänst som får direktupphandlas eftersom värdet understiger tröskelvärdet. Kammarrätten bedömde att upphandlingen gällde en sådan konstnärlig tjänst som får direktupphandlas enligt de nya reglerna i LOU. Upphandlingen hade därför inte skett i strid med bestämmelserna i LOU eller de grundläggande principerna.

Region Stockholms upphandling av busstrafik

(mål nr 4056-22)

Region Stockholm genomförde en upphandling av busstrafik för avtalsområdena Nacka/Värmdö och Huddinge/Botkyrka/Söderort. Nobina Sverige AB tilldelades uppdragsavtalen. Ett av de bolag som lämnat anbud i upphandlingen ansökte om överprövning men Förvaltningsrätten i Stockholm ansåg att det saknades skäl för att ingripa mot upphandlingen. Bolaget överklagade därefter domen och yrkade att målet skulle visas åter till förvaltningsrätten och i andra hand att upphandlingen skulle göras om. Kammarrätten bedömde emellertid att det både saknades skäl för återförvisning av målet till förvaltningsrätten och för ingripande mot upphandlingen och avslog därför överklagandet.

Fördelningsnyckeln "först till kvarn" i ramavtal kan vara förenlig med LOU

(mål nr 2050-23)

I en upphandling av bemanning av socionomer använde sig Västerås kommun av ett ramavtal med fastställda villkor som avropas med fördelningsnyckeln "först till kvarn". Ett bolag som lämnat anbud i upphandlingen ansökte om överprövning och yrkade att upphandlingen skulle göras om. I sitt överklagande till kammarrätten menade bolaget att det strider mot bestämmelser och grundläggande principer i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) att tilldela kontrakt utifrån kriteriet "först till kvarn". Bolaget ansåg att det begränsar konkurrensen och att det inte är ett objektiva sätt att fördela kontrakt i ett ramavtal. Kammarrätten bedömde emellertid att kommunens val av fördelningsnyckel inte strider mot bestämmelserna i LOU eller de grundläggande principerna och avslog därför överklagandet.

ÄR MAN DOMARE NÄR MAN HANDLAR MAT ELLER GÅR PÅ KROGEN?

Att vara domare ställer krav på omdöme och integritet. Men var går gränsen för vad som är mindre lämpligt och är man domare även på fritiden? Har rollen och förväntningarna förändrats över tid? Under året diskuterade kammarrättens ordinarie domare, tf. assessorer och fiskaler frågan om god domarsed.

Bakgrunden till diskussionen var en översyn som f.d. justitiekanslern Anna Skarhed gjort av dokumenten om god domarsed som publicerades för första gången 2011, då av f.d. hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt. Under året skickade uppdragsgivaren Domstolsverket ut materialet till alla Sveriges domstolar som ett underlag kring etik och uppförande. I anslutning till att det nya dokumentet *God domarsed 2023* delades ut, fanns det även möjlighet att se ett inspelat samtal mellan Anna Skarhed och Johan Hirschfeldt.

Livlig diskussion

På kammarrätten arrangerades två seminarier på temat god domarsed: ett för domstolens 40-tal ordinarie domare och ett för samma antal tf. assessorer och fiskaler.

Frågor om vad som är jäv, om domare kan vara öppna med politiska åsikter samt yrkets status diskuterades. Flera av de yngre juristerna lyfte fram värdet av att vara öppen och ta plats i debatten för att på så sätt bidra till ökad kunskap om domstolarna och om rättsstaten.

– Om man inte pratar alls blir domaren osynlig, vi måste hitta ett sätt att som domare vara öppna, som är förenligt med yrkesrollen. Det finns också ett värde i att berätta om domstolarnas uppdrag och vårt yrke för att motverka felaktiga information, så som till exempel desinformationskampanjen mot socialtjänsten, sa en av fiskalerna.

En kollega framhöll att man kan ha en personlig uppfattning, men att det aldrig får råda några tvivel om att domaren inte dömer efter sina åsikter utan enligt gällande rätt.

Ny generation

Med en ny generation domare kommer också personer som är uppvuxna med sociala medier, en arena där frågor om omdöme och lämplighet kan ställas på sin spets.

– För oss har sociala medier alltid varit en realitet, de bara är. Min bild är att det oftare är äldre personer som kan vara för frispråkiga och dela ”fel” saker, framförde en av tf. assessorerna.

Anna Skarhed har besökt flera domstolar och berättat om sitt arbete med dokumentet *God*

domarsed 2023. Hennes förhoppning är att skriften ska bidra till att hålla diskussionen levande. Hon framhåller att domstolscheferna har ett ansvar för att skapa en kultur med ett gott och professionellt bemötande, både mellan kollegor och i förhållande till den rättssökande allmänheten.

– Det handlar ytterst om hur den enskilde uppfattar bli bemött av rättsväsendet: ”Justice should not only be done, but should manifestly and undoubtedly be seen to be done”, säger Anna Skarhed.

TYDLIGARE SPELREGLER I SKATTEPROCESSER

Förtroendekapital byggs i millimeter och raderas i meter, sägs det. För fyra år sedan fanns önskemål om tydligare spelregler mellan parter och förvaltningsdomstolar i komplicerade skattemål. Förtroendet hade utrymme för förbättringar. En rapport och fyra år senare är millimeterna på väg åt rätt håll och förtroendekapitalet mellan domstolar och parter har stärkts.

Sveriges advokatsamfund, Skatteverket och förvaltningsdomstolarna tog för drygt fyra år sedan tillsammans fram rapporten *Åtgärder för att förbättra skatteprocessen i stora och komplicerade mål – ökad samsyn mellan inblandade parter*. Syftet var att rapporten skulle bli en hjälpande hand när det gäller vem som gör vad i komplicerade skattemål. Den skulle summera goda exempel och fungera som en handbok, men utan att föreslå lagändringar.

Gemensamt initiativ

– Rapporten kom till efter ett gemensamt initiativ av domstolarna, Sveriges advokatsamfund och Skatteverket. Syftet var att bidra till en enhetlig och förbättrad hantering av skattemålen, så dåvarande kammarrättslagmannen och nuvarande justitierådet Marie Jönsson som samordnade arbetet.

Rapporten skulle vara ett verktyg i den praktiska hanteringen. De föreslagna åtgärderna behandlade allt från stort till smått och var avsedda främst för skatteprocessen i stora och komplicerade mål. En viktig punkt som lyftes fram var betydelsen av domstolens processledning.

Fyra år senare, hur har det gått?

– Det har blivit mycket bättre, både när det gäller kommunikationen med parterna och domstolens processledning i övrigt, säger advokaten Mattias Schömer som på uppdrag av Sveriges advokatsamfund bidrog till rapporten 2019.

Enligt Mattias Schömer fanns det en utbredd uppfattning bland enskilda och deras ombud att domstolarna inte lyssnade på önskemålen om tydligare kommunikation och processledning, men samtidigt ville man att skriftväxlingen från parterna skulle bli bättre. Det fanns därmed utrymme för förbättringar bland samtliga inblandade aktörer.

– Många av våra klienter, eller på domstolsspråk de skattskyldiga, är personer som av olika skäl kan ha hamnat i mångåriga och komplicerade tvister med Skatteverket. De har en bild av att ingen lyssnar på dem. Ytterst kan det handla om att de riskerar att hamna i konkurs. Då är det oerhört viktigt att hela processen, från myndigheter till domstolar, sköts på ett sätt som inte bara är rättssäkert – utan också upplevs som rättssäkert, säger Mattias Schömer.

*Advokaten
Mattias Schömer.*

Ostrukturerad skriftväxling

Det fick till effekt att skriftväxlingen blev ostrukturerad och, lite tillspetsat, ansvaret överlämnat till parterna i målet. Domstolen var å sin sida, när målet sattes ut till avgörande, inte nöjd med floran av repetitiva inlagor.

Ett annat exempel på kritik var att domstolens beslut inte tydligt redovisade och bemötte parternas argument och bevisning. Parterna ska, enligt Mattias Schömer, kunna förstå vad domstolen har för uppfattning om deras påståenden och bevisning på en detaljerad nivå och inte endast kunna utläsa det bakvägen genom att ett mål får en viss utgång.

– Hela kedjan från bemötande till domskrivning har dock blivit mycket bättre. Detta är en grundläggande rättssäkerhetsfråga säger han.

– Men det här arbetet blir man aldrig färdig med, det måste hela tiden vara på agendan för advokater, processförare hos Skatteverket och domare.

På kammarrättens chefsmöte hölls en paneldiskussion om skatteprocesser där Mattias Schömer deltog.

Fokus på centrala frågor

Han framhåller betydelsen av att det, förutom den formella ordningen i en rättsprocess, är tydligt och transparent för alla och att fokus är på de frågor som är centrala i målet eller tvisten.

– När man är i en domstol med sin klient är det också grundläggande att parterna inför starten av en muntlig förhandling presenterar sig för varandra samt att ordföranden ger en beskrivning av rätten och syftet med förhandlingen. Detta sker numera vid varje tillfälle jag är i domstol säger Mattias Schömer.

Bakgrunden till att arbetet med rapporten inleddes var att det framfördes kritik mot domstolarnas sätt att hantera skattemålen, och en undersökning som hade gjorts bland advokater visade att förtroendet för förvaltningsdomstolarna var lågt när det gällde just hanteringen av skattemål, men inte för övriga förvaltningsmål. Exempelvis upplevde ombuden att det inte tillräckligt ofta tillsattes en erfaren domstolsjurist tidigt i hanteringen av komplicerade skattemål.

*Administrativa fiskalen Johanna Pellby och
domstolshandläggaren Diana Engholm.*

CHEFSDIALOG MED FRAMTIDSSPANING

Skattemål, resursfördelning – och hur är den där generation Z?
Det var några av de frågor som togs upp vid det president- och lagmansmöte som kammarrätten arrangerade i oktober.

Inledningsvis närvarade presidenterna och lagmännen i landets kammar- och förvaltningsrätter samt Högsta förvaltningsdomstolens ordförande. Mötet gästades av framtidsstrategen Cecilia Löfgreen som delade med sig av spaningar kring värderingar och prioriteringar förr och nu samt vad som utmärker och skiljer olika generationer och yrkesgrupper. Utgångspunkten var domstolarnas arbetsgivarvarumärke och framtida kompetensförsörjning.

Paneldiskussion om skatteprocessen

Därefter följde en paneldiskussion om skatteprocessen med representanter för Sveriges advokatsamfund, Skatteverket och Högsta förvaltningsdomstolen. Utgångspunkten var hur de olika aktörerna gemensamt kan bidra till en transparent, effektiv och rättssäker skatteprocess.

– Det är glädjande att det finns en samsyn kring hur vi kan upprätthålla förtroendet för domstolsprocessen i skattemål, inte bara hos den enskilde utan också hos myndigheter och advokater. Det handlar bland annat om en tydligare processledning och att skriva tydligare domar men också om hanteringen av vittnen och andra bevisfrågor, sa kammarrättspresidenten Stefan Holgersson.

Sammanfattning av justitieministern

Under eftermiddagen anlände generaldirektören Thomas Rolén och senare justitieminister Gunnar Strömmer. Justitieministern gav en sammanfattning av de avvägningar och utmaningar som rättsväsendet står inför i dag, och då med särskilt fokus på förvaltningsdomstolarnas framtida roll och uppdrag.

Presidenterna och lagmännen i landets kammar- och förvaltningsrätter samt Högsta förvaltningsdomstolens ordförande.

Justitieminister Gunnar Strömmer.

Kammarrättspresidenten Stefan Holgersson och Domstolsverkets generaldirektör Thomas Rolén.

Juriststudenterna Linnéa Eriksson, Jonathan Nyholm och Madeleine Hedman.

Adjunkten och fiskalen Daniel Åhl-Wåhlin.

DEN ALLVARSAMMA LEKEN

Rätten, sakkunnig, biträden och en psykiatripatient är samlade i förhandlingssal E. Stämningen är sammanbiten. Men allt är på låtsas.

Det är muntlig förhandling i ett LPT-mål (lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård). Målet rör både patientens överklagan av intagningsbeslutet och chefsöverläkarens ansökan om fortsatt tvångsvård.

Ett tiotal juriststudenter från Stockholms universitet deltar i det så kallade rättegångsspelet. Lika många är observatörer. Samtliga har fått en allmän bakgrund, men också individuella instruktioner för sin egen roll. Juriststudenten Linnéa Eriksson agerar ordförande i sitsen.

– Att vi inte ser de andra aktörernas underlag gör att vi inte kan förutse hur de kommer att agera under spelets gång. Det gör att man upplever det autentiskt, liksom att en sakkunnig läkare deltar som sig själv och att vi är i riktiga domstolslokaler, säger hon och tillägger att hon som ordförande fick lära sig att hon i denna roll också har huvudansvaret för själva processen under den muntliga förhandlingen.

Fullt fokus

Att döma av fokus och ansiktsuttryck hos spelets deltagare är det svårt att tro att det är ett fiktivt scenario. Juriststudenten Jonathan Nyholm hamnar i händelsernas centrum som psykiatripatient.

– Det var kul, jag fick leva mig in i rollen. När jag senare under dagen var observatör av nästa rättegångsspel, som handlade om ett körkortsmål, så

kunde jag tydligt se hur de processuella reglerna tillämpades och vilka fel som begicks, säger han och nämner att han efter att ha fått verka i en riktig domstol har blivit mer nyfiken på domarbanan i framtiden.

Öva färdigheter

Syftet med rättegångsspelet är att deltagarna praktiskt ska öva sina färdigheter i förvaltningsprocessrätt. Studenterna, som läser sin sjätte termin, genomför spelen som ett av de sista momenten under kursen.

– Eftersom denna typ av förhandling i regel sker bakom stängda dörrar har de ingen möjlighet att närvara. Det är ett bra tillfälle att spela det tillsammans med lärare som, liksom jag själv, har varit ordförande i liknande mål och en sakkunnig läkare, Peter Romare, som har stor erfarenhet på området, säger adjunkten tillika fiskalen Daniel Åhl-Wåhlin.

Juriststudenten Madeleine Hedman, som agerade nämndeman, tycker att rättegångsspelen är ett viktigt praktiskt inslag i utbildningen och att det också finns en humanistisk dimension.

– I händelse av ett scenario som vårt är det särskilt viktigt med det mänskliga bemötandet, men också att vi kan fatta snabba beslut. Båda dessa egenskaper kommer med praktisk erfarenhet, det går inte att läsa in teoretiskt, säger hon.

KOMMUNIKATION I MIGRATIONSMAÅL

Migrationsfrågan är ständigt aktuell i samhällsdebatten och genererar stort engagemang. Migrationsöverdomstolen är som sista instans vägledande när det gäller tillämpningen av lagstiftningen. Mediebevakningen är ofta intensiv och domstolen arbetar därför aktivt med kommunikation med media och allmänhet.

– Det är många som har ett intresse av att följa Migrationsöverdomstolens arbete, det kan handla om journalister, organisationer och förstas myndigheter. Vi har ett ansvar för att göra det så enkelt som möjligt, att genom aktiv kommunikation underlätta för insyn i verksamheten, även om vi förstas omfattas av offentlighetsprincipen som vilken annan myndighet som helst. Allt som är beslutat kan begäras ut, säger kommunikation Maria Erlandsson.

Sedan många år kan medborgarna ta del av beslutade prövningstillstånd i Migrationsöverdomstolen via webbplatsen och också via det sociala mediet X, f.d. Twitter. Så kallade referatdomar, det vill säga kortversioner av domarna med oidentifierade personuppgifter, publiceras alltid på webbplatsen.

Beskriva enkelt

– Vi har också ökat vårt arbete med pressmeddelanden för att på ett enkelt sätt beskriva domarna, resonemanget som ligger till grund för bedömningarna och för att också vara tillgängliga för frågor, säger Maria.

Efter migrationsvågen 2015 nåddes Migrationsöverdomstolen ett par år senare av många överklaganden som då hade passerat Migrationsverket och migrationsdomstolarna. Bland annat uppmärksammades prövningen av den så kallade gymnasielagen stort i medierna, liksom ett par år senare några mål som rörde personer som Säkerhetspolisen hade bedömt utgjorde en risk för Sveriges säkerhet. Under 2023 rönt ett mål rörande gymnasielagen (MIG 2023:3) särskilt stor uppmärksamhet i media, inte minst i anslutning till att Migrationsverket uttalade sig om domens betydelse.

– Vår strävan är att vara transparenta och samtidigt ge en sammanvägd bild av Migrationsöverdomstolens uppdrag, beslut och bevekelsegrunder. Samtidigt rör målen enskilda personer som ofta är i ett utsatt läge, och det är angeläget att ha gott omdöme och vara varsam både med hur vi kommunicerar och hur det skulle kunna tas emot i en debatt som ofta är polariserad, säger Maria.

Kommunikatören Maria Erlandsson.

MIG-REFERAT

Kammarrätten i Stockholm, inklusive Migrationsöverdomstolen, avgör varje år en mängd mål. Migrationsöverdomstolen är högsta instans för utlännings- och medborgarskapsmål. Dess huvudsakliga uppgift är att skapa vägledande avgöranden inom migrationsområdet. Flera av de frågor som domstolen avgjorde under 2023 blev uppmärksammade och omdiskuterade.

MIG 2023:1

Misshandel av normalgraden som begicks fem och ett halvt år tidigare väcker tveksamhet om en utlännings förväntade levnadssätt. Vid en samlad och framåtsyftande bedömning av denna tveksamhet och övriga omständigheter i målet finns det inte förutsättningar att bevilja ett permanent uppehållstillstånd.

MIG 2023:3

Villkoren för att beviljas permanent uppehållstillstånd med stöd av 5 § gymnasielagen ska vara uppfyllda senast vid utgången av det tidsbegränsade uppehållstillståndets giltighetstid.

MIG 2023:5

En tredjelandsmedborgare som kommer till EU för studier inom högre utbildning kan ha rätt att resa in i Sverige och studera med uppehållstillstånd från en annan EU-stat utan att ansöka om uppehållstillstånd här. För detta krävs att uppehållstillståndet från den andra EU-staten hänvisar till en utbildning som berättigar till rörlighet för kortare vistelse enligt 5 b kap. 14 § utlänningslagen.

MIG 2023:8

Ett lands reguljära väpnade styrkor kan vara en sådan organisation som gör att svenskt medborgarskap kan beviljas först efter att en avsevärd tid förflutit sedan en sökande lämnat organisationen. En person som genomfört vapenfri tjänst som värnpliktig kan anses ha varit verksam i organisationen på ett sådant sätt och i en sådan grad att en karenstid blir aktuell.

MIG 2023:13

När ett utvisningsbeslut har preskriberats kan en ny tolv månadersperiod som längsta tid för så kallat verkställighetsförvar börja löpa.

E

Örnsjö väg 10
S-141 85
Sigtuna

MIG 2023:14

Det finns förutsättningar för Migrationsverket att neka uppehålls- och arbetstillstånd på grund av arbete med hänvisning till att den sökande medvetet lämnat oriktiga uppgifter eller medvetet förtigit uppgifter i ett tidigare ansökningsförfarande.

MIG 2023:16

Omvårdnadsbidrag enligt socialförsäkringsbalken ska inte tas med vid beräkningen av om en anknypningsperson uppfyller försörjningskravet enligt utlänningslagen.

AI EN DEL AV FRAMTIDENS MÅLHANTERING?

Möt en föredragande
jurist vid Kammarrätten

Artificiell intelligens (AI) ska bidra till att göra domstolarnas arbete effektivare och roligare på flera sätt. AI kan också hjälpa till att göra domarna bättre motiverade och mer lättlästa. Men den kan sannolikt aldrig ersätta själva dömandet.

Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen testar sedan något år en app som med hjälp av AI översätter domar och andra textdokument till olika språk, vilket sparar både tid och arbete.

John Lagström, innovationsledare på Domstolsverket, berättar att det bara är början på all nytta som AI kan innebära för landets domstolar. I innovationsportföljen finns en mängd applikationer, varav några kan väntas bli tagna i bruk redan under 2024.

– AI kan användas för att skapa ordning och reda i akter, analysera innehåll och språk i handlingar och därmed göra det juridiska hantverket roligare och mer kvalificerat. Genom att låta datorer utföra de administrativa och repetitiva uppgifterna får juristerna mer tid att fokusera på det de är bäst på, förklarar John Lagström.

Stöd i målhanteringen

I innovationsportföljen finns bland andra en applikation för att enkelt maskera personuppgifter och annan sekretessreglerad information i allmänna handlingar samt en digital tolk som kan hjälpa till med tolkning både i och utanför

förhandlingssalen. På gång är också en prototyp som gör det effektivare att söka information i stora dokument och med högre precision.

– Appen kan användas både vid sökningar i rättsdatabaser och i omfattande förundersökningsprotokoll med tusentals sidor.

AI kommer däremot aldrig att kunna ersätta själva dömandet och det mänskliga mötet, påpekar John Lagström.

– Ingen vill bli dömd av en dator. Däremot kan AI bidra till att göra själva domarna bättre motiverade och mer lättlästa. En app kan hjälpa domarna att analysera sina domar innan de expedieras.

AI kan också hjälpa till att analysera domstolarnas processer genom att upptäcka flaskhalsar och på så sätt korta målhanteringstiderna.

Finns det några nackdelar med AI?

– Ja, det finns alltid en risk att det används på fel sätt. Det kommer därför kontinuerligt att bli både stora och små utbildningsinsatser. Dessutom tar vi fram en podd om AI i just utbildningssyfte som förhoppningsvis publiceras under året, säger John Lagström.

En mer digital domstol

Kammarrätten i Stockholm har de senaste åren nästan helt digitaliserat sin målhantering. Muntliga förhandlingar kan sedan många år tillbaka också ske via videolänk.

Disa Rodhe är föredragande jurist och ordförande i kammarrättens digitaliseringsgrupp, vars uppgift är att öka den digitala kompetensen och utveckla det digitala arbetssättet på domstolen.

Hon följer med intresse Domstolsverkets innovationsarbete och anser att det är viktigt att domstolarna hänger med i den tekniska utvecklingen i samhället och kan använda sig av de möjligheter som AI innebär för att effektivisera arbetet.

Föredragande juristen och ordföranden i Digitaliseringsgruppen Disa Rodhe.

*Domstolsverkets
innovationsledare
John Lagström.*

– Men det är otroligt viktigt att digitaliseringen föregås av grundlig analys och eftertänksamhet så att rättssäkerheten inte äventyras. Domstolens roll i samhället förutsätter robusta system med hög kvalitet som garanterar rättssäkerheten och upprätthåller allmänhetens förtroende för domstolarna, säger Disa.

Närmast ser hon fram emot att domstolarna ska kunna införa elektroniska underskrifter av domarna, något som nu ska testas i ett pilotprojekt.

– När vi får det att fungera kan vi bli ännu mer digitala och minska pappershanteringen i domstolarna, säger Disa.

NU ÖKAR VI SÄKERHETEN FÖR BESÖKARE OCH MEDARBETARE

Sju av tio domstolar har fast säkerhetskontroll, och de blir fler för varje år. Snart är kammarrätten en av dem. Under 2023 byggde domstolen om entrén och anställde fler domstolsvärdar för ökad säkerhet.

Sedan ny lagstiftning infördes 2012 har antalet fasta säkerhetskontroller inom Sveriges domstolar ökat. I dag har 55 av 80 domstolar, nämnder och myndigheter fast säkerhetskontroll, varav 40 har röntgenutrustning.

– Lyckligtvis har vi haft relativt få incidenter under åren, och med säkerhetskontrollen höjer vi både tryggheten i lokalerna och det allmänna medvetandet om de här frågorna ytterligare ett snäpp, säger servicechefen Ulf Sandell som är säkerhetsansvarig på domstolen.

I mars 2023 påbörjade Domstolsverket, genom fastighetsägaren Statens fastighetsverk (SFV), anpassningen av lokalerna för en fast säkerhetskontroll.

I säkerhetskontrollen vid huvudentrén mot Riddarholmskyrkan kommer besökarna att passera en larmbåge som känner av metallföremål. Även väskor, ytterkläder och övriga tillhörigheter blir genomsökta efter otillåtna eller potentiellt farliga föremål, initialt enbart manuellt men från och med våren 2024 tillkommer en röntgenmaskin. Kamerabevakning finns sedan tidigare, men systemet har utökats med fler kameror.

Oftare förhöjd säkerhet

Även om domstolen inte har haft några allvarliga incidenter har säkerhetsfrågorna fått en ökad betydelse under senare år, en avspeglning av samhällsutvecklingen, menar Ulf.

– De muntliga förhandlingarna med så kallad förhöjd säkerhet har ökat, bland annat på grund av att antalet förhandlingar i LVU-mål (lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga) med kopplingar till gängkriminalitet har blivit fler, säger han.

Undantag för medarbetare och vissa besökare

Kammarrättens medarbetare och nämndemän är undantagna säkerhetskontroll och ska använda personalentrén vid inpassering. Det gäller även medarbetare hos Domarnämnden, Lagrådet och SFV:s kontor i huset, liksom Svea hovrätts personal och nämndemän som ska tjänstgöra i kammarrättens lokaler.

Åklagare, advokater, poliser och ordningsvakter som besöker kammarrätten i tjänsten behöver inte heller säkerhetskontrolleras. Det gäller också

Servicechefen Ulf Sandell.

personer som är anhållna, häktade eller intagna på kriminalvårdsanstalt, liksom deras medföljande vakter.

– Det är ofrånkomligt att det kommer att ta längre tid med säkerhetskontrollen, men ambitionen är att ingen ska förlora tid i onödan. Med rutin och när röntgenutrustningen kommit på plats kommer det att gå smidigare, säger Ulf.

Kulturella värden

Säkerhetskontrollen innebär förändringar i en kulturhistoriskt värdefull miljö. Att bygga om i ett palats från 1600-talet, som i sina äldsta delar är ett medeltida kloster, och anpassa detta till

2024 års säkerhetskrav för en domstol innebär avvägningar och anpassningar. Fastighetsägaren Statens fastighetsverk konsulterade Riksantikvarieämbetet tidigt i processen för att säkerställa att historiska värden bevarades och dokumenterades.

– När vi förändrar i byggnader med skyddsbestämmelser, som Gamla riksdagshuset, gör vi det i dialog med Riksantikvarieämbetet. Som fastighetsägare ligger det också i vårt statliga uppdrag att förvalta våra byggnader så att de bevaras till kommande generationer och inte byggs sönder, säger Magnus Persson, teknisk förvaltare centrala Stockholm, SFV.

*Kammarrättslagmannen
Johan Lundmark.*

Verifiera AB:s överklagande av Integritetsskyddsmyndighetens beslut

(mål nr 1128-23*)

Integritetsskyddsmyndigheten beslutade i september 2022 att online-tjänsten Verifiera AB ska vidta åtgärder så att det på deras hemsida inte längre går att söka på personnamn, personnummer eller adress för att ta del av avgöranden i mål enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård eller lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall. Kammarrätten instämde i underinstansernas bedömning att artikel 9 i EU:s dataskyddsförordning kan tillämpas trots att Verifiera AB har ett så kallat utgivningsbevis, att personuppgiftsbehandlingen i fråga inte kan anses ske för journalistiska ändamål och att den strider mot artikel 9 i EU:s dataskyddsförordning.

Återkallelse av läkarlegitimation

(mål nr 3733-23*)

En läkare och en numera avliden patient fick kontakt med varandra via sociala medier. Läkaren reste till patientens hem och tillhandahöll olika läkemedel förskrivna för annan och i dödlig dos. Patienten avlägsnade sin andningsmask och intog läkemedlen. Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) bedömde att läkaren inte agerat i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet och att handlandet i högsta grad är förtroendeskadligt för en legitimerad yrkesutövare. HSAN beslutade därför att återkalla läkarens legitimation. Läkaren överklagade beslutet till förvaltningsrätten som avslog överklagandet. Kammarrätten ansåg i likhet med förvaltningsrätten att en läkare som har tillhandahållit läkemedel i dödlig dos är uppenbart olämplig att utöva yrket. Det var därför rätt av HSAN att återkalla hans legitimation.

*Mål som har överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen

FÖRSTÄRKT SKYDD FÖR DOMSTOLARS OBEROENDE

Grundlagskommittén överlämnade i fjol sitt betänkande om förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (SOU 2023:12).

– En central del är att minska regeringens direkta makt och inflytande över domstolarna, säger kommitténs ordförande Anders Eka, tillika ordförande i Högsta domstolen.

Bakgrunden till utredningen är bland annat de inskränkningar i domarnas och domstolarnas oberoende som genomförts i Polen och Ungern på senare år och att de svenska grundlagarna också anses för lätta att ändra.

I Polen och Ungern har politikerna både sänkt pensionsåldern för domare och tillsatt nya ledamöter i de högsta domstolarna för att lättare få igenom nya lagar och reformer som skulle kunna anses strida mot ländernas grundlagar.

Den svenska grundlagskommittén föreslår därför att en särskild bestämmelse om domstolarnas oberoende införs i regeringsformen. Det ska också krävas så kallad kvalificerad majoritet i riksdagen för att ändra i grundlagen.

Viss flexibilitet nödvändig

Kommittén föreslår att antalet ledamöter i de högsta domstolarna ska bestå av mellan 12 och 20 ledamöter och endast kan ändras på domstolens egen begäran. Dessutom införs ett förbud

mot att sänka en domares pensionsålder under pågående anställning. Båda dessa saker föreslås regleras i grundlagen.

– Pensionsåldern måste kunna höjas eller sänkas i likhet med för andra medborgare, men det måste ske under ordnade former. På samma sätt kan det finnas behov av att öka eller minska antalet domare i de högsta domstolarna. Vi har försökt hitta en balans mellan att strama upp reglerna men ändå ha en viss flexibilitet, säger Anders Eka.

En ny myndighet

Kommittén föreslår också att Domstolsverket ska ersättas av den nya myndigheten Domstolsstyrelsen, som ges en mer självständig ställning i förhållande till regeringen. Myndigheten föreslås ledas av en styrelse där en majoritet av ledamöterna är domstolsanställda. Det är styrelsen och inte regeringen som utser direktören, motsvarande dagens generaldirektör.

– Vi har inte haft några intentioner att förändra den verksamhet som Domstolsverket har i dag. Förslaget handlar om att minska regeringens direkta inflytande över myndigheten och domstolarna, i likhet med hur det ser ut i övriga nordiska länder, säger Anders Eka.

Dessutom ska Justitiekanslern (JK) inte längre utöva tillsyn över domstolarna. Endast riksdagens ombudsmän (JO) och Riksrevisionen ska få granska domstolarnas rättskipande verksamhet.

Anders Eka vill också se ökade möjligheter för Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen att kunna pröva mål gemensamt i de fall domstolarna ställs inför samma frågeställning. Det handlar framför allt om tolkningen av EU-regler och andra övergripande regler.

Förslaget nu hos regeringen

Kammarrätten i Stockholm har gett sitt remissvar på utredningen, och kammarrättens president Stefan Holgersson är positiv till utredningens förslag.

– Det är viktigt att stärka domstolarnas oberoende, inte minst i dessa tider av ökad polarisering i samhället. Ett oberoende domstolväsende är en försäkring inför framtiden och en fast grund att stå på, säger Stefan Holgersson.

Förslagen bereds nu hos regeringen och väntas kunna träda i kraft våren 2027.

Kammarrätten som remissinstans

Kammarrätten är en av landets mest anlitade remissinstanser. Under året besvarade domstolen ett 70-tal remisser i olika utrednings- och lagstiftningsärenden.

Skanna QR-koden för att komma till kammarrättens remissvar.

KAMMARRÄTTSÅRET 2023 I KORTHET

2023 var ett år som inte präglades av pandemin. Kammarrätten återgick till att träffas på arbetsplatsen, arrangera och delta i utbildningar samt till att nätverka och hålla externa möten där deltagarna träffades fysiskt.

JANUARI

Kammarrättsrådet Pia Cedermark blir måladministrativ chef.

Domstolens krisgrupp genomför en krisledningsövning.

FEBRUARI

Kammarrättslagmannen Anita Linder lämnar domstolen. Hon fortsätter sitt yrkesliv som särskild utredare och innehar också nämnduppdrag.

Per Larsson tillträder som adjungerat råd på domstolen.

MARS

Domstolsarbete i praktiken, målhantering och kompetensförsörjning diskuteras när riksdagens justitieutskott besöker kammarrätten. Besöket är det första på kammarrätten för flera av ledamöterna som tillträtt sina befattningar i utskottet efter valet. Efter presentationerna följer en öppen frågestund där ledamöterna bland annat frågar om kompetensförsörjning, EU-lagstiftning kontra inhemsk lagstiftning, möjliga luckor i lagstiftningen samt om specialisering i domarkåren.

Regeringen utnämner Annika Lowén och Mikael Westberg till kammarrättslagmän vid Kammarrätten i Stockholm. Annika Lowén, som efterträder kammarrättslagmannen Christian Groth som chef för avdelning 3, tillträder sin befattning i maj. Mikael Westberg, som efterträder kammarrättslagmannen Annica Lindblom som chef för avdelning 5, tillträder i september.

Regeringen utser kammarrättslagmannen Peder Liljeqvist till särskild utredare med uppdrag att bland annat föreslå lagändringar i syfte att göra det enklare för kommuner och regioner att kamerabevaka.

Regeringen utnämner kammarrättsrådet Ann-Jeanette Eriksson att vara kammarrättsråd tillika vice ordförande i kammarrätten.

Kammarrättens medarbetare samlas för en gemensam vårfest med Astrid Lindgren-tema på Junibacken i Stockholm.

APRIL

Digitaliseringen av domstolen fortsätter. Från och med denna månad använder kammarrätten digitala tryck i alla mål som ska föredras för nämndemän och särskilda ledamöter.

Statens fastighetsverk påbörjar arbetet med ombyggnation för att möjliggöra installation av en fast säkerhetskontroll.

Kammarrättens jurister samlas för en eftermiddag med domstolarnas och domarnas roll i fokus. Högsta domstolens ordförande, justitierådet Anders Eka, redogör för Grundlagskommitténs betänkande om förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende. Kammarrättsassessorn och doktoranden i offentlig rätt, Sara Holmström, redovisar utgångspunkter och frågeställningar för sin avhandling om den svenska domarens judiciella självständighet.

MAJ

Kammarrättens administrativa medarbetare samlas för en orientering i rättsstatens fundament och en inblick i hanteringen av LVU-målen, det vill säga mål som rör lagen om vård av unga. I dessa mål hålls ofta muntlig förhandling på domstolen.

Kammarrätten arrangerar en **informationsdag för notarier**.

Kammarrätten arrangerar **medarbetardag** i Münchenbryggeriet på temat kommunikation och bemötande.

Det traditionsenliga **kammarrättsloppet** arrangeras. I strålände solsken och svalkande motvind promenerar, joggar eller tävlingsspringer 35 kammarrättare den sju kilometer långa sträckan runt Riddarfjärden.

Ett 30-tal ledamöter och kansliemedarbetare från **riksdagens socialförsäkringsutskott** besöker domstolen. Socialförsäkrings- och migrationsmålen är i fokus.

– Det är till ömsesidig nytta med dessa studiebesök. Vi får möjlighet till en direkt dialog med ett för oss mycket viktigt utskott i riksdagen där vi kan presentera en aktuell och verksamhetsnära lägesbild av vårt arbete och lyfta viktiga frågor som kanske inte uppmärksammas av media. Samtidigt får de möjlighet att ställa sina frågor till oss, säger kammarrättspresidenten Stefan Holgersson.

JUNI

Kammarrätten tar emot ett 20-tal ledamöter från **norska Utlendingsnemnda**. På programmet står bland annat Migrationsöverdomstolens arbetsformer, prejudikat under innevarande år och meddelade prövningstillstånd.

Årets 13 sommarnotarier från fyra lärosäten inleder sin nio veckor långa tjänstgöring på kammarrätten.

Regeringen tillsätter en utredning om en ny lag som syftar till att kunna samla in fler uppgifter om personer som socialtjänsten har kontakt med och om vilka insatser de får. Kammarrättslagmannen Peder Liljeqvist får uppdraget som utredare.

Sex juriststudenter från Lunds universitet besöker kammarrätten. Studenterna får bland annat ta del av en presentation om förvaltningsdomstolarna och kammarrätten. De får även höra mer om Migrationsöverdomstolen och hanteringen av migrationsmålen samt vara med på en session och lyssna på föredragningar.

JULI

Kammarrättsrådet Cecilia Bohlin utnämns av regeringen till vice ordförande i kammarrätten.

Kammarrättslagmannen Eva Lindeblad intervjuas i media angående avgörandet i de så kallade koranbränningsmålen.

AUGUSTI

Regeringen tillsätter en utredning av regelverket om förvar i utlänningslagen. Särskild utredare är kammarrättslagmannen Johan Lundmark

SEPTEMBER

En domare från Tyskland besöker kammarrätten inom ramen för nätverket European Judicial Training Network (EJTN). Syftet med nätverket är att ge domare och åklagare från EU-länder ökad kunskap om framför allt unionsrätten, andra rättsområden och medlemsstaternas olika rättssystem.

Regeringen tillsätter en utredning som ska se över det så kallade FoU-avdraget och expertskattereglerna. Särskild utredare är kammarrättsrådet Fredrik Hammarström.

Regeringen tillsätter en utredning som ska lämna förslag på ett skatteincitament för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet. Särskild utredare är kammarrättsrådet tillika vice ordföranden Cecilia Silfverhjelm.

OKTOBER

Justitieminister **Gunnar Strömmer** är på plats när cheferna för Sveriges förvaltningsrätter och kammarrätter samt Högsta förvaltningsdomstolen träffas för ett så kallat president- och lagmansmöte. Värd för mötet är Kammarrätten i Stockholm.

Resultatet från årets medarbetarundersökning på kammarrätten visar på förbättring på alla mätområden, från ambassadörskap och medarbetarskap till ledarskap.

– Det är glädjande siffror. Även om vi redan låg bra till sist vi gjorde undersökningen, 2021, är det ett kvitto på att vi är på rätt väg. Jag tycker att det är särskilt roligt att vi har förbättrat oss på indexfrågan delaktighet, där vi tidigare har haft ett tydligt förbättringsutrymme men numera ligger vi inom det gröna fältet även där, säger kammarrättspresidenten Stefan Holgersson.

Kammarrätten arrangerar en föredragandehalvdag för domstolens alla föredragande jurister och kammarrättssekreterare. **Kammarrättslagmannen Mikael Westberg** och **stabschefen vid Utbetalningsmyndigheten, Therese Pelow**, talar på temat Den nya Utbetalningsmyndigheten – från betänkande till färdig myndighet.

Handläggarchefen Jennie Ek och domstolshandläggaren Rojen Daran besöker sitt tidigare lärosäte Påhlmans Handelsinstitut. En stor andel av kammarrättens domstolshandläggare har utbildats på Påhlmans.

NOVEMBER

Två studenter vid Uppsala universitet gör en två veckor lång praktik på kammarrätten. Under praktiken lyssnar de på muntliga förhandlingar och arbetar med mål. De handleds av medarbetare på domstolen och också planerar deras vistelse med erfarenhetsutbyte, förhandlingar och målhantering.

Nio studenter från studentorganisationen ELSA Karlstad besöker kammarrätten. Syftet är att få en bild av deras yrkesmöjligheter efter studierna.

– Det var utmärkt att vi fick generell överblick över migrationsrättsområdet, särskilt som det är en väldigt liten del av grundutbildningen i Karlstad, säger Ebba Jacobsen som läser sjunde terminen på juristprogrammet med humanjuridisk inriktning.

Ett **60-tal nämndemän**, varav två tredjedelar helt nya efter årets val av nämndemän, avlägger domareden i kammarrättens plenisal. 2024 börjar de sin tjänstgöring på domstolen.

– Syftet är att de ska få en bild av vad det opolitiska och samhällsviktiga uppdraget som nämndeman innebär, hur domstolen är organiserad samt en del praktisk information eftersom de utför sitt uppdrag i domstolens lokaler, säger administrativa fiskalen Olof Björk.

Amanda Hägglund, **Axel Söderlundh**, **Julia Romeis**, **Emma Fransson**, **Luna Amble-Naess** och **Edvin Johansson** blir årets Henry Montgomery 2-stipendiater och får därmed studier utomlands finansierade av en stiftelse som den tidigare kammarrättspresidenten Henry Montgomery grundade.

DECEMBER

Ett 70-tal notariater från 15 olika domstolar besöker kammarrätten för att höra vilka möjligheter en domarkarriär erbjuder. Kammarrättslagmannen Johan Lundmark berättar om domaryrket och domarkarriären. Kammarrättsråden Anette Briheim Fällman och Björn Berselius berättar om hur det är att arbeta på kammarrätten, om kammarrätten som prejudikatinstans för mål enligt lagen om elektronisk kommunikation samt om Migrationsöverdomstolen.

Domstolarnas traditionella **luciafirande** arrangeras i Riddarholmskyrkan.

Kammarrätten håller årligt plenum. Nya ledamöter blir invalda i kollegiet och avgående avtackas. **17 assessorer** diplomas.

LEDNINGSGRUPPEN

Övre raden från vänster:

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN
Eva Lindeblad

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN
Peder Liljeqvist

ADMINISTRATIVA FISKALEN
Johanna Pellby

Mittenraden från vänster:

MÅLADMINISTRATIVA CHEFEN
OCH KAMMARRÄTTSRÅDET
Pia Cedermark

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN
Johan Lundmark

KANSLICHEFEN OCH
KAMMARRÄTTSRÅDET
Heléne Löving

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN
Mikael Westberg

Nedre raden från vänster:

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN
Annika Lowén

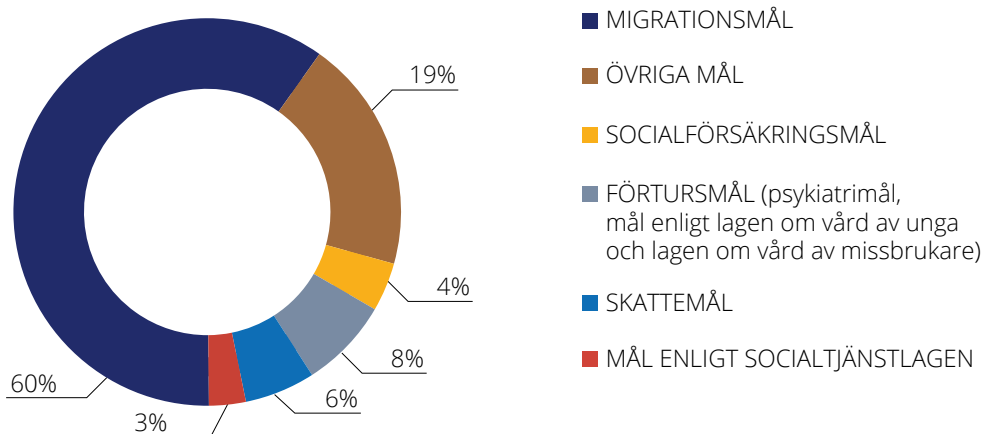
KAMMARRÄTTSPRESIDENTEN
Stefan Holgersson

ADMINISTRATIVA FISKALEN
Olof Björk

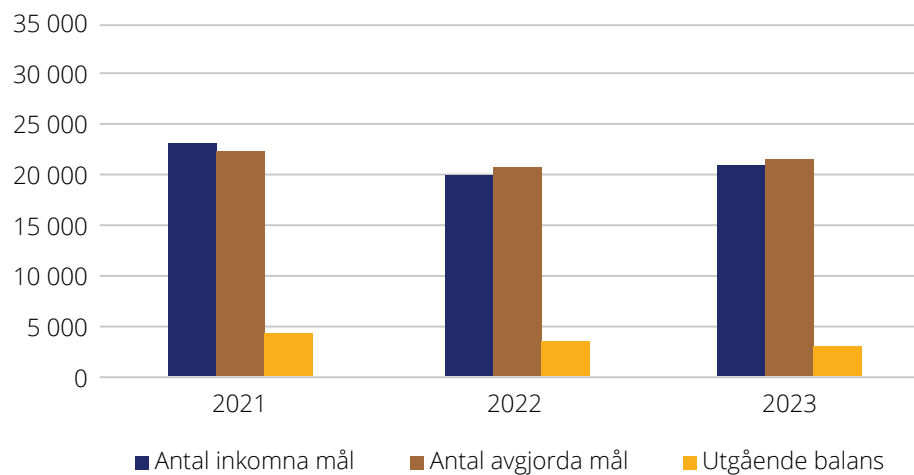
STATISTIK

Andel av samtliga avgjorda mål

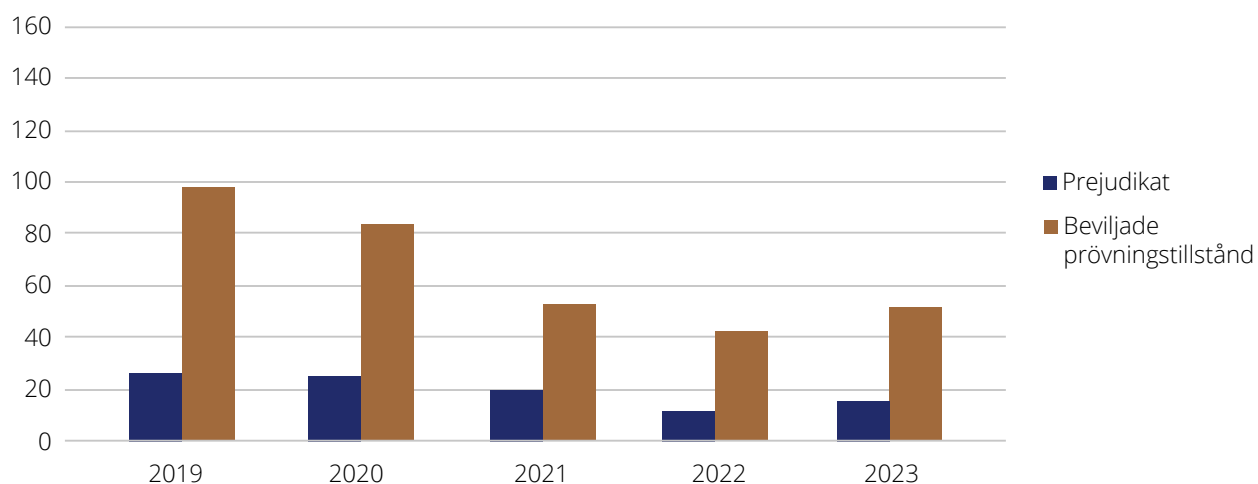

Inkomna, avgjorda och balanserade mål (per tidsperiod)

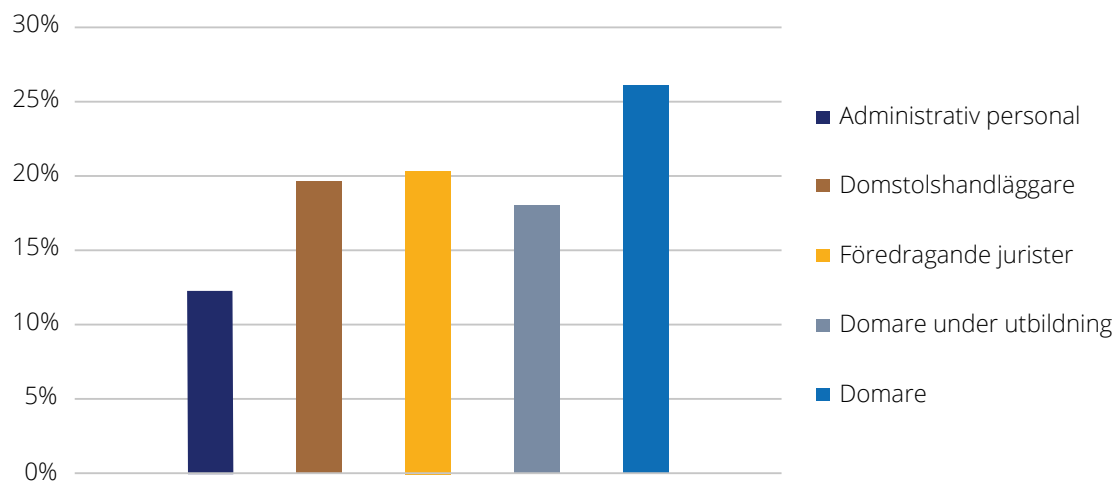

Antal prejudikat och beviljade prövningstillstånd – Migrationsöverdomstolen

---

Fördelning av personalkategorier i procent vid Kammarrätten i Stockholm

ORGANISATIONEN

KAMMARRÄTTEN
I STOCKHOLM
SVERIGES DOMSTOLAR

